

**Uchwała Nr LIII/687/2006
Rady Miejskiej w Jaworznie**

z dnia 28 kwietnia 2006 r.

w sprawie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Jaworznie na lata 2006 – 2020.

Na podstawie art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jedn.: Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1592 z późn. zm.) , art. 18 ust. 1 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jedn.: Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.) oraz art. 17 ust. 1 pkt 1 i art. 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64, poz. 593 z późn. zm.)

**Rada Miejska w Jaworznie
uchwala, co następuje:**

§ 1

Przyjąć Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Jaworznie na lata 2006 – 2020 zwaną dalej „Strategią”, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Zalecić właściwym Komisjom Rady Miejskiej okresowe zapoznawanie się z realizacją programów Strategii i wprowadzanie tej tematyki do rocznych planów pracy.

§ 3

Zobowiązać Prezydenta Miasta do składania rocznych sprawozdań z realizacji programów Strategii w terminie do dnia 31 marca.

§4

Wykonanie uchwały powierzyć Prezydentowi Miasta Jaworzna.

§ 5

Traci moc uchwała Nr XXX/540/2000 Rady Miejskiej w Jaworznie z dnia 30 listopada 2000 r. w sprawie Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Jaworznie na lata 2001 – 2006.

§ 6

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący
Rady Miejskiej

Janusz CIOŁCZYK

Rok Jana Pawła II
w Jaworznie 2005-2006

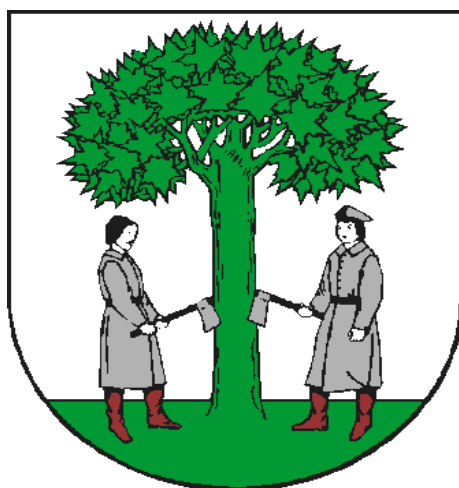
Załącznik
do uchwały Nr LIII/687/2006
Rady Miejskiej w Jaworznie
z dnia 28 kwietnia 2006 r.

STRATEGIA

ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW

SPOŁECZNYCH W JAWORZNIE

NA LATA 2006 – 2020

Jaworzno, kwiecień 2006 r.

SPIS TREŚCI

I. UWAGI OGÓLNE	1
II. ZWIĄZEK STRATEGII Z DOKUMENTAMI O CHARAKTERZE PONADLOKALNYM	2
III. DEFINICJE POJĘĆ	3
IV. ZARYS DIAGNOZY PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	4
V. ZASOBY INSTYTUCJONALNE MIASTA	9
VI. KATALOG PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	10
VII. IDENTYFIKACJA ŚRODOWISK WYKLUCZONYCH / ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM	10
VIII. CEL GENERALNY STRATEGII	11
IX. PRIORYTETY	11
X. KIERUNKI DZIAŁAŃ	12
XI. ZASADY I WARTOŚCI	13
XII. BUDOWA PROGRAMÓW STRATEGII	14
XIII. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMÓW	17
XIV. EWALUACJA STRATEGII I PROGRAMÓW	17
XV. POSTANOWIENIA KOŃCOWE	18
XVI. BIBLIOGRAFIA	18

I. UWAGI OGÓLNE

Strategia to długotrwały i spójny plan działań zmierzających do łagodzenia istniejących napięć, zapobiegania powstawaniu nowych oraz przeciwdziałania pogłębianiu lub pojawianiu się przejawów takiego zróżnicowania społecznego, które staje się hamulcem postępu społecznego. Strategia odpowiada na deficyt działań w niektórych dziedzinach życia publicznego.

Termin „strategia” jest też synonimem takich określeń jak: sposób, opcja, droga postępowania. Takie rozumienie jest bliskie konstrukcji niniejszej strategii, która jest rodzajem dyrektywy dla podmiotów planujących działania w zakresie rozwiązywania problemów społecznych.

Strategia ma stanowić podstawę do realizacji względnie trwałych wzorów interwencji społecznych podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk), które są oceniane negatywnie.

Operacjonalizacja strategii następuje poprzez programy i projekty. To one zadecydują o stopniu realizacji celu generalnego i wyznaczonych kierunków działania.

Tak skonstruowana strategia powinna spełnić następujące zadania:

- 1) wyznaczenie celu generalnego, priorytetów i kierunków działań w zakresie rozwiązywania problemów społecznych,
- 2) identyfikacja problemów społecznych oraz środowisk wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- 3) racjonalne i efektywne wykorzystanie zasobów miasta,
- 4) kreowanie niezbędnych rozwiązań organizacyjno – prawnych,
- 5) umożliwienie stosowania budżetu zadaniowego,
- 6) eliminowanie dublowania działań,
- 7) wskazanie obszarów do społecznego zagospodarowania i inspirowanie nowych inicjatyw,
- 8) utrzymanie ciągłości działań i standaryzacja usług,
- 9) umożliwienie pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych,
- 10) wypracowanie zasad, wartości i metodologii do prac nad programami i projektami,
- 11) tworzenie społeczeństwa obywatelskiego opartego o współpracę sektora rządowego i samorządowego, sektora pozarządowego oraz sektora prywatnego.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w dużym stopniu wypełni problematykę społeczną nowelizowanej Strategii Zrównoważonego Rozwoju Jaworzna.

Niektóre ważne dziedziny jak oświata, ochrona zdrowia, bezpieczeństwo publiczne są przedmiotem zainteresowania Strategii tylko w stopniu, w jakim pojawiające się w tych obszarach problemy społeczne, stykają się ze zjawiskiem wykluczenia lub zagrożenia wykluczeniem społecznym jednostek i grup.

Podobnie z największego problemu społecznego – bezrobocia, szczególnym zainteresowaniem objęto osoby długotrwale bezrobotne, a więc grupę zidentyfikowaną jako zagrożoną wykluczeniem społecznym, ponadto generującą największe koszty pomocy społecznej. Nie znaczy to, że inne osoby bezrobotne nie są objęte wsparciem w zakresie pomocy społecznej.

Promocja zatrudnienia oraz aktywizacja lokalnego rynku pracy to wielozakresowe działanie głównie Powiatowego Urzędu Pracy.

II. ZWIĄZEK STRATEGII Z DOKUMENTAMI O CHARAKTERZE PONADLOKALNYM

Strategia Lizbońska Unii Europejskiej stawia na modernizację europejskiego modelu socjalnego, inwestowanie w ludzi oraz zwalczanie wykluczenia społecznego. Konkretyzacja Strategii Lizbońskiej w obszarze integracji społecznej – Cele Nicejskie – obejmuje cztery podstawowe działania:

- 1) Zapewnienie dostępu do pracy, zasobów, praw, dóbr i usług dla wszystkich.
- 2) Zapobieganie ryzyku wykluczenia.
- 3) Pomoc najbardziej narażonym (wspieranie najsłabszych).
- 4) Mobilizacja wszystkich aktorów / organizacji ze sfery polityki, gospodarki oraz życia społecznego.

Polska włączyła się w realizację tych działań. Powstały:

- Narodowa Strategia Integracji Społecznej,
- Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej na lata 2004 – 2006 dla Polski.

W Narodowej Strategii podjęto próbę całościowej analizy sytuacji społecznej w Polsce oraz sformułowano na tej bazie dalekosiężne rekomendacje. **Narodowa Strategia zwróciła uwagę na kryzys państwa opiekuńczego, instytucji publicznych w tym ich społecznych funkcji, utrwalanie się bierności społecznej, zachowań roszczeniowych wobec których państwo jest niewydolne, kryzys wartości i koncepcji człowieka i rodziny oraz struktur społecznych, zróżnicowanie społeczne szczególnie w wymiarze nierówności szans, startu i traktowania, wzrost ubóstwa i bezrobocia. Następstwem tych zjawisk i procesów jest dezintegracja społeczna, marginalizacja i wykluczenie społeczne osób, rodzin i grup.**

Dokumentem o charakterze operacyjnym w stosunku do Narodowej Strategii jest Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej na lata 2004 – 2006.

Poziom konkretności Krajowego Planu wyznaczony został w oparciu o cztery priorytety i wynikające z nich działania:

- 1) Działania edukacyjne, socjalne i zdrowotne zapobiegające wykluczeniu społecznemu oraz wspierające równy start dzieci i młodzieży.
- 2) Rozbudowa systemu bezpieczeństwa socjalnego i przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu.
- 3) Aktywizacja i integracja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- 4) Rozwój służb społecznych oraz instytucjonalny rozwój usług społecznych.

Krajowy Plan opracowany jest na lata 2004 – 2006, lecz jego priorytety wydają się być trwale.

Na wojewódzkim poziomie struktury samorządowej wypracowano Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2004 – 2015 oraz Wojewódzką Strategię Polityki Społecznej na lata 2006 – 2020.

Znajomość ww. dokumentów z zakresu polityki społecznej o zasięgu europejskim, ogólnopolskim i wojewódzkim jest niezbędna dla twórców miejskiej strategii rozwiązywania problemów społecznych oraz wynikających z niej programów i projektów.

III. DEFINICJE POJĘĆ

W literaturze przedmiotu i w obowiązującym ustawodawstwie, ale także w kontekście Strategii i wynikających z niej programów, najważniejsze pojęcia to: wykluczenie społeczne i integracja społeczna. Wykluczeniu społecznemu trzeba przeciwdziałać, a do integracji społecznej dążyć.

Wykluczenie społeczne jest powiązane w sposób istotny z występowaniem ubóstwa. Jednak nie da się postawić znaku równości między zjawiskiem ubóstwa, a wykluczeniem społecznym. Osoby ubogie nie muszą być wykluczone i odwrotnie – osoby wykluczone niekoniecznie są ubogie. Obszar współwystępowania obu zjawisk jest jednak znaczny.

Podstawowe dokumenty europejskiej strategii walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym, odnoszą się przede wszystkim do zjawiska wykluczenia społecznego. Jednakże używa się często terminu o pozytywnej konotacji – integracji społecznej. W wymiarze podstawowym można uznać, że zwalczanie ubóstwa i wykluczenia społecznego pokrywa się z działaniami na rzecz integracji społecznej. Integracja to jednak coś więcej. Chodzi o taki rodzaj integracji, który nie zmniejsza wolnościowych dążeń jednostki.

Integracja społeczna – działania wspólnotowe oparte na zasadach dialogu, wzajemności i równorzędności, których celem jest dążenie do społeczeństwa opartego na demokratycznym współuczestnictwie, rządach prawa i poszanowaniu różnorodności kulturowej, w którym obowiązują i są realizowane podstawowe prawa człowieka i obywatela oraz skutecznie wspomagane są jednostki i grupy w realizacji ich celów życiowych.

Wykluczenie społeczne – stan, w którym osoba ze względu na swoją sytuację życiową nie może własnym staraniem zaspokoić podstawowych potrzeb i znajduje się w sytuacji powodującej ubóstwo oraz uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym.

Problem społeczny – wszelkiego rodzaju dolegliwości, zakłócenia, niedogodności występujące w życiu zbiorowym.

IV. ZARYS DIAGNOZY PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Priorytetem w polityce społecznej powinna być dobra analiza rzeczywistości po to, aby pomagać najsłabszym grupom społecznym. Szczegółową diagnozę konkretnego problemu społecznego należy sporządzać przy konstruowaniu programu czy projektu skierowanego na jego rozwiązywanie. Zmusza do tego złożoność problemów społecznych, zmieniająca się rzeczywistość, zmiany w prawodawstwie, a także ściśle określone wymagania instytucji finansujących (np. Europejski Fundusz Społeczny) programy czy projekty.

Przedstawiony poniżej zarys diagnozy problemów społecznych w Jaworznie, zawierający dane liczbowe, sygnały o negatywnych zjawiskach oraz wnioski, jest wystarczający, aby na poziomie Strategii określić katalog problemów społecznych oraz środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym. Identyfikacja problemów społecznych jest istotna dla prawidłowo funkcjonujących budżetów oraz całego systemu służb społecznych.

Najbardziej wiarygodne i pomocne w tym względzie jest badanie faktów społecznych zawartych w dokumentacji instytucji i organizacji obsługujących miasto. W ich rejestrach i archiwach odnotowane są przypadki zjawisk i problemów doświadczanych przez mieszkańców. Jeden z największych zasobów potrzebnych informacji posiada Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. **To w MOPS, jak w soczewce, skupia się obraz wszystkich problemów społecznych miasta. Z tego względu z pomocy społecznej musi wyjść impuls do budowania lokalnej polityki społecznej, bo to ona zbiera skutki niewydolności innych systemów.**

1. Informacje ogólne

Jaworzno jest miastem na prawach powiatu.

Tabela Nr 1: Informacje ogólne

Obszar administracyjny		152,2 km ²
Liczba ludności		ok. 96.000
	w tym:	
	mężczyzn	ok. 46.600
	kobiet	ok. 49.400
Liczba urodzeń w 2005 r.		831
Liczba zgonów w 2005 r.		899
Liczba ludności w wieku produkcyjnym		ok. 63.900
	w tym:	
	mężczyzn	ok. 32.700
	kobiet	ok. 31.200
Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym		ok. 14.300
	w tym:	
	mężczyzn	ok. 4.700
	kobiet	ok. 9.600

2. Informacje Powiatowego Urzędu Pracy za 2005 r.

Stopa bezrobocia XII 2005 r. w Jaworznie – 19,1 %
w województwie – 15,4 %
w kraju – 17,6 %

Tabela Nr 2: Struktura bezrobocia

Struktura bezrobocia			
Kategoria	Liczba ogółem	Liczba kobiet	Liczba mężczyzn
Bezrobotni zarejestrowani w PUP	5.901	3.591	2.310
Bezrobotni z prawem do zasiłku	522	241	281
Bezrobotni bez prawa do zasiłku	5.379	3.350	2.029
Młodzież do 25 roku życia	1.489	846	643
Długotrwale bezrobotni	3.912	2.547	1.365
Bezrobotni wg. wykształcenia:			
Wyższe	358	253	105
Polic. średnie zawodowe	1.704	1.140	564
Średnie ogólnokształcące	406	342	64
Zasadnicze zawodowe	1.877	1.002	875
Gimnazjum i poniżej	1.556	854	702

3. Informacje Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej za 2005 r.

Tabela Nr 3: Liczba osób i rodzin objętych pomocą

Rodzaj świadczenia	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i zadań własnych (bez względu na ich rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania)	3.565	2.979	9.325
Pomoc udzielona w postaci pracy socjalnej w tym: wyłącznie w postaci pracy socjalnej	X	2.526 834	7.982

Z 3499 rodzin objętych pomocą w 2004 r., nie zgłosiło się z wnioskiem o pomoc w 2005 r. – 688 rodzin.

W 2005 r. objęto pomocą 728 rodzin, które nie korzystały z pomocy w 2004 r., w tym 332 rodziny, które nigdy nie korzystały z pomocy społecznej.

W 2005 r. spośród osób korzystających z pomocy społecznej, 401 osób podjęło zatrudnienie.

Tabela nr 4: Powody przyznania pomocy finansowej lub rzeczowej

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	1.228	3.131
Sieroctwo	2	8
Bezdomność	17	33
Potrzeba ochrony macierzyństwa	106	513
W tym: wielodzietność	70	487
Bezrobocie	1.195	3.909
Niepełnosprawność	798	2.040
Długotrwała choroba	630	1.720
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	957	3.378
w tym: Rodziny niepełne	432	1.271
Rodziny wielodzietne	213	1.223
Przemoc w rodzinie	34	116
Alkoholizm	171	474
Narkomania	1	1
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	30	91
Brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo - wychowawcze	1	4
Zdarzenie losowe lub sytuacja kryzysowa	15	39

Tabela nr 5: Typy rodzin objętych pomocą

Wyszczególnienie		Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
0		1	3
Rodziny ogółem (wiersze 02+03+04+05+06+07)	01	3.813	11.910
o liczbie osób: 1	02	790	790
2	03	650	1.300
3	04	810	2.430
4	05	800	3.200
5	06	466	2.330
6 i więcej	07	297	1.860
w tym (z wiersza 01) rodziny z dziećmi ogółem (wiersze 09+10+11+12+13+14+15)	08	2.158	8.434
o liczbie dzieci: 1	09	760	2.128
2	10	625	2.250
3	11	580	2.784
4	12	101	595
5	13	62	422
6	14	14	104
7 i więcej	15	16	151
Rodziny niepełne ogółem (wiersze 17+18+19+20)	16	895	2.817
o liczbie dzieci: 1	17	330	653
2	18	288	898
3	19	197	810
4 i więcej	20	80	456
Rodziny emerytów i rencistów ogółem (wiersze 22+23+24+25)	21	840	2.019
o liczbie osób: 1	22	250	250
2	23	254	508
3	24	185	555
4 i więcej	25	151	706

Tabela nr 6: Interwencja Kryzysowa

Rodzaje poradnictwa	- poradnictwo psychologiczno -pedagogiczne	467 osób (1.321spotkań)
	- poradnictwo prawne	126 osób (126 spotkań)
w tym:		
Problematyka zgłoszeń	- przemoc w rodzinie (dorośli i dzieci)	107osób
	- uzależnienie od alkoholu	26 osób
	- współuzależnienie (członkowie rodzin z problemem alkoholowym)	61 osób
	- trudności wychowawcze z dziećmi	52 osób
	- zaburzenia emocjonalne	159 osób
	- konflikty małżeńskie	39 osób
	- inne(badania psychologiczne)	23 osób

Tabela nr 7: Porównanie liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej w poszczególnych latach

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2002	3 205	10 095
2003	3 284	10 413
2004	3 499	11 090
2005	2 979	9 325

Ilość świadczeniobiorców utrzymuje się od lat na podobnym poziomie. Spadek ilości świadczeniobiorców w 2005 r. związany jest głównie z przejściem niektórych kategorii świadczeń do systemu świadczeń rodzinnych.

Tabela nr 8: Inne świadczenia i usługi.

Rodzaj świadczenia lub usługi	Liczba osób lub rodzin
Skierowania do Domów Pomocy Społecznej	31
Skierowania do Zakładu Pielęgnacyjno - Opiekuńczego	68
Usługi Dziennego Domu Pomocy Społecznej	67
Usługi opiekuńcze	85
Skierowania do schronisk dla osób bezdomnych	136
Skierowania do Domu dla Samotnej Matki lub kobiet w ciąży	17 kobiet + 28 dzieci
Usługi Środowiskowego Domu Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi	67
Uczestnicy Warsztatu Terapii Zajęciowej	50
Skierowania dzieci do placówek opiekuńczo - wychowawczych	54
Rodziny zastępcze	138

4. Inne dane za 2005 r.

Tabela nr 9: Inne dane.

Z Poradni Zdrowia Psychicznego skorzystało	2.028 osób	
Ilość przestępstw	2.699	
Ilość wykroczeń	9.438	
Ilość osób opuszczających Zakłady Karne	42	
Ilość osób zarejestrowanych w Poradni dla Osób z Problemami Alkoholowymi	311	
w tym:	mężczyzn	251
	kobiet	60
Ilość orzeczonych eksmisji	ok. 100	
Ilość zadłużonych mieszkań	ok. 7000	

5. Ważniejsze wnioski.

Niektóre ważne wnioski dla planowania działań profilaktycznych i interwencyjnych wynikające z zarysowanej diagnozy problemów społecznych oraz sygnałów pochodzących z różnych instytucji, organizacji i środowisk, przedstawiają się następująco:

- Zarówno z badań Głównego urzędu Statystycznego jak i Diagnozy Społecznej 2005 i analizy porównawczej danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej wynika, że sfera ubóstwa się nie poszerza. Obserwuje się raczej zjawisko dziedziczenia biedy.
- Najbardziej narażone na ubóstwo są osoby bez pracy i rodziny wychowujące dzieci.
- Polityka społeczna powinna koncentrować się na osobach trwale ubogich. Trwałość powinna być głównym kryterium interwencji społecznej. Jeżeli ktoś jest trwale ubogi, obojętnie z jakiego powodu, oznacza to, że sam nie może wyjść z trudnej sytuacji.
- Świadczenia i usługi należy adresować do tych, którzy ich rzeczywiście potrzebują, a nie do tych, którzy najgłośniejsze się ich domagają.
- Istnieją osoby i grupy zagrożone wykluczeniem społecznym. To do nich głównie powinny być skierowane działania programów i projektów wynikających ze Strategii.
- Długotrwałe bezrobocie dotyka przede wszystkim młodzież, kobiety, osoby o niskich kwalifikacjach, osoby powyżej 50 roku życia oraz osoby niepełnosprawne.
- Bezdomny jest przeważnie mężczyzną w wieku produkcyjnym, z wykształceniem podstawowym, stanu wolnego (kawaler, rozwiedziony), karany, uzależniony od alkoholu.
- Osoby biedne i bezrobotne są często dotknięte kryzysem psychicznym, co jest skutkiem braku poczucia bezpieczeństwa socjalnego i zdrowotnego.
- Zagrożenie wykluczeniem osób starszych jest spowodowane głównie pogarszaniem się stanu zdrowia oraz ograniczeniem aktywności społecznej.
- Osoby uzależnione na skutek postępującej degradacji psychofizycznej tracą zdolność do efektywnego funkcjonowania w rolach społecznych i zawodowych, tracą posiadane miejsca pracy i mają ograniczone zdolności do skutecznego poszukiwania zatrudnienia. Wpływa to na rozmiary zjawiska bezrobocia i ubóstwa.
- Osoby zwalniane z zakładów karnych cechuje duża bezradność życiowa związana z zerwaniem więzi z rodziną i społecznością lokalną.
- Społeczeństwo się starzeje, przyrost naturalny jest ujemny.
- Dla realizacji zadań polityki społecznej trzeba profesjonalnej, ciągle doksztalającej się kadry.
- Należy dążyć do zmiany metod pracy socjalnej z opiekuńczych na aktywizujące.
- Stwierdzone potrzeby społeczne wymagają rozwoju instytucjonalnego i środowiskowego wsparcia.
- Środki finansowe przeznaczone na świadczenia pieniężne i rzeczowe powinny być wystarczające dla zaspokojenia niezbędnych potrzeb osób i rodzin, które wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości, nie są w stanie przezwyciężyć trudnych sytuacji życiowych.
- Wobec wielości i złożoności potrzeb i problemów społecznych, konieczna jest ścisła współpraca samorządu lokalnego z organizacjami pozarządowymi oraz rozwój wolontariatu.
- Istnieje pilna potrzeba wdrażania programów profilaktycznych. **Najlepsza profilaktyka to właściwe programy w szkołach i innych instytucjach, nastawione na wartości etyczne - ze szczególnym podkreśleniem wartości rodziny i solidarności społecznej.**

V. ZASOBY INSTYTUCJONALNE MIASTA

Sieć instytucji i organizacji w Jaworznie, które mogą być realizatorami lub współpartnerami w realizacji Strategii jest duża i różnorodna. Podane niżej zestawienie instytucji rządowych i samorządowych oraz organizacji pozarządowych, w sposób istotny uzupełnia sektor prywatny w postaci przedsiębiorstw, banków, klubów sportowych, itp. Instytucje i organizacje ciągle ewoluują, powstają również nowe.

INSTYTUCJE RZĄDOWE I SAMORZĄDOWE		ORGANIZACJE POZARZĄDOWE	
1)	Prezydent Miasta	1)	Fundacja Energetyki na Rzecz Polski Południowej
2)	Rada Miejska	2)	Agencja Rozwoju Lokalnego
3)	Jednostki systemu edukacji	3)	Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym <ul style="list-style-type: none"> • Ośrodek Wczesnej Interwencji • Warsztaty Terapii Zajęciowej • Środowiskowy Dom Samopomocy
4)	Jednostki systemu zdrowia w tym Szpital Wielospecjalistyczny	4)	Stowarzyszenie na rzecz Rodzin Sprawnych Inaczej
5)	Policja	5)	Stowarzyszenie Hospicjum Homo Homini
6)	Straż Miejska	6)	Polskie Stowarzyszenie Diabetyków
7)	Sąd Rodzinny w tym kuratorzy sądowi	7)	Polski Związek Niewidomych
8)	Powiatowy Urząd Pracy	8)	Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów
9)	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	9)	Związek Inwalidów Wojennych RP
10)	Ośrodek Pomocy Dzieciom i Rodzinie <ul style="list-style-type: none"> • Dom dla Matek z Małoletnimi Dziećmi i Kobiet w ciąży • Dzienny Dom Opieki nad Dziećmi do lat 3 • Dom Noclegowy dla Bezdomnych Kobiet 	10)	Ośrodek Wspierania Inicjatyw Społecznych
11)	Powiatowa Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza	11)	Polski Czerwony Krzyż
12)	Ognisko Wychowawcze	12)	Stowarzyszenie „Betlejem” (Dom Modlitwy i Życia z Ubogimi „Betlejem” oraz Klub Integracji Społecznej)
13)	Dom Pomocy Społecznej	13)	Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczynne wraz z Domem Dla Bezdomnych
14)	Dzienny Dom Pomocy Społecznej	14)	Klub Inteligencji Katolickiej (Ośrodek dla Rodzin „Pod Kolegiatą” wraz ze świetlicą socjoterapeutyczną)
15)	Jadłodajnia Miejska	15)	Stowarzyszenie Ochotniczych Hufców Pracy wraz ze świetlicami socjoterapeutycznymi „Podłęże” i „Szczakowa”
16)	Dom Noclegowy dla Bezdomnych Mężczyzn	16)	Stowarzyszenie Młodzieżowe „Alternatywa”
17)	Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności	17)	Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych „Horyzonty”
18)	Zakład Pielęgnacyjno – Opiekuńczy	18)	Stowarzyszenie Wspierania Rozwoju „Ex Animo”
19)	Ośrodek Rehabilitacyjno – Opiekuńczy	19)	Obywatelski Ruch Obrony Bezrobotnych
20)	Ośrodek Profilaktyki Uzależnienia od Alkoholu oraz pobytu Osób Nietrzeźwych	20)	Obywatelskie Stowarzyszenie Przeciwdziałania Bezrobociu
21)	Poradnia dla Osób z Problemami Alkoholowymi	21)	Stowarzyszenie Ludzi Dobrej Woli „Dar z serca”
		22)	Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej
		23)	Związek Kombatantów Rzeczypospolitej Polskiej
		24)	Związek Sybiraków
		25)	Związek Młodocianych Więźniów Politycznych „Jaworzniacy”
		26)	Parafialne Zespoły Charytatywne w parafiach rzymsko – katolickich

VI. KATALOG PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Najpełniejszy katalog problemów społecznych mający praktyczne zastosowanie do niniejszej Strategii, daje ustawa o pomocy społecznej. Są to jednocześnie, przy spełnianiu kryteriów dochodowych, przesłanki do udzielania pomocy.

Przedstawia się on następująco:

- 1) ubóstwo,
- 2) sieroctwo,
- 3) bezdomność,
- 4) bezrobocie,
- 5) niepełnosprawność,
- 6) długotrwała lub ciężka choroba,
- 7) przemoc w rodzinie,
- 8) potrzeba ochrony macierzyństwa,
- 9) bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- 10) brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo – wychowawcze,
- 11) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- 12) alkoholizm lub narkomania.

Katalog ten pokrywa się w zasadzie z ustaleniami diagnozy problemów społecznych.

VII. IDENTYFIKACJA ŚRODOWISK WYKLUCZONYCH / ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM

1. Cechy jednostek / grup wykluczonych:

- mniejszy zakres uprawnień do uczestnictwa w życiu społecznym,
- niskie wykształcenie oraz niedostosowanie do potrzeb rynku pracy,
- ograniczenie konsumpcji (ubóstwo – w tym niski dochód na poziomie minimum egzystencji lub całkowity brak dochodu, dziedziczenie ubóstwa),
- ograniczony dostęp do usług zdrowotnych, do korzystania z kultury, wypoczynku,
- gorsza od przeciętnej sytuacja mieszkaniowa.

2. Ponadto jednostki i grupy społecznie wykluczone, narażone są w sferze działania społecznego na:

- ograniczoną możliwość decydowania o sobie,
- mniejsze możliwości wyboru oraz więcej przymusu,
- uzależnienie od instytucji pomocowych,
- przekazywanie wzorów zachowań uniemożliwiających pełnienie ról społecznych zgodnie z oczekiwaniami społecznymi,
- zanik więzi społecznych.

3. Efekt synergiczny wyżej wymienionych cech występować może głównie w następujących grupach, wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem, określonych wcześniej w diagnozie i katalogu problemów społecznych:

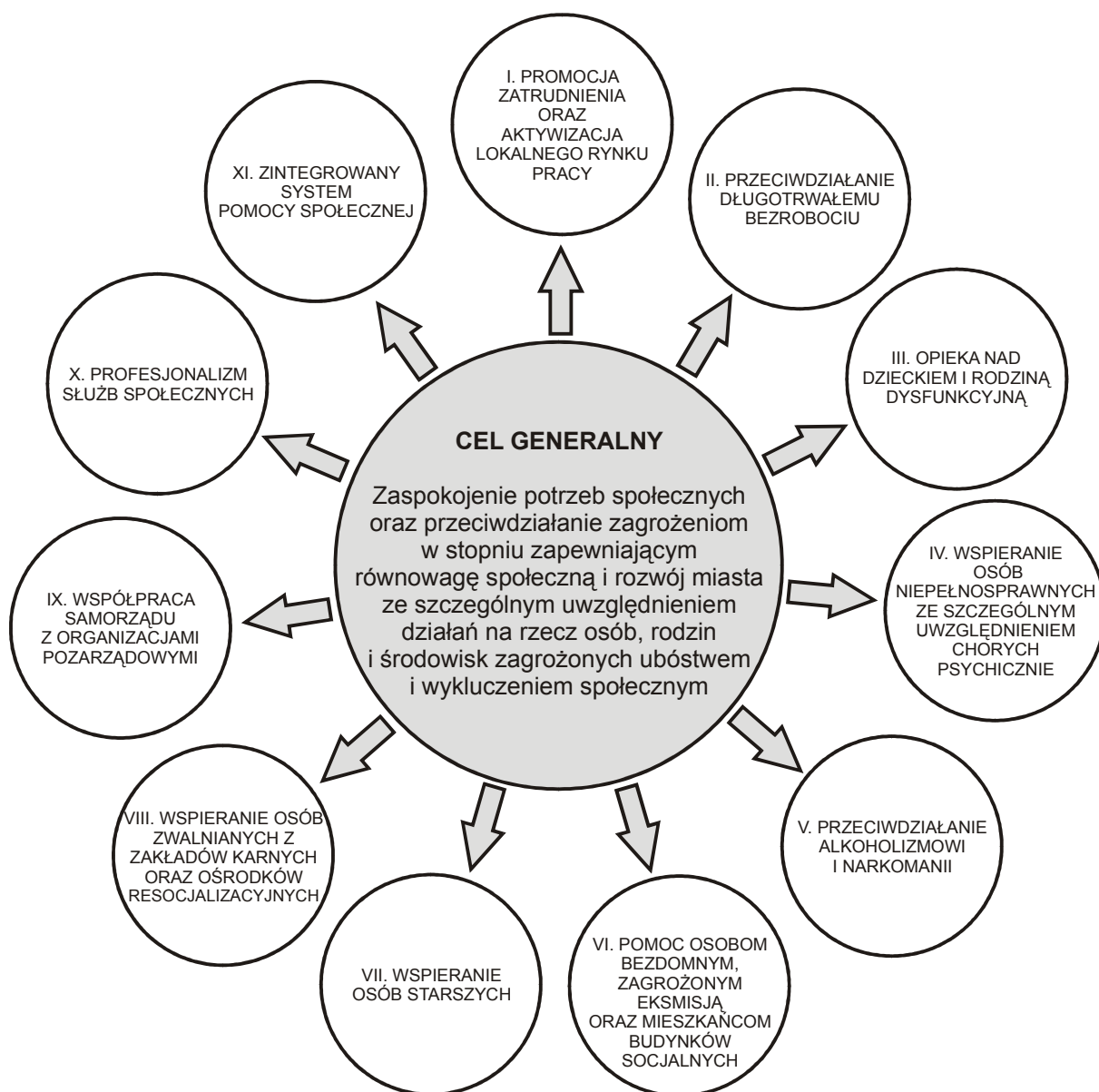
- a) osoby bezdomne,
- b) osoby żyjące w substandardowych warunkach mieszkaniowych w tym tzw. budynki socjalne,
- c) osoby długotrwale bezrobotne,
- d) osoby niepełnosprawne ze szczególnym uwzględnieniem chorych psychicznie oraz osób starszych,
- e) rodziny dysfunkcyjne ze szczególnym uwzględnieniem wychowywanych w nich dzieci,
- f) osoby uzależnione od alkoholu i środków psychoaktywnych,
- g) osoby zwalniane z zakładów karnych oraz ośrodków resocjalizacyjnych.

VIII. CEL GENERALNY STRATEGII

ZASPOKOJENIE POTRZEB SPOŁECZNYCH ORAZ PRZECIWDZIAŁANIE ZAGROŻENIOM W STOPNIU ZAPEWNIAJĄCYM RÓWNOWAGĘ SPOŁECZNĄ I ROZWÓJ MIASTA, ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB, RODZIN I ŚRODOWISK ZAGROŻONYCH UBÓSTWEM I WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM.

IX. PRIORYTETY

Dla osiągnięcia celu generalnego Strategii, działania powinny skoncentrować się na 11 obszarach nazwanych Priorytetami.

X. KIERUNKI DZIAŁAŃ

Priorytety i kierunki działań charakteryzują się zamierzonym wysokim poziomem ogólności. Wypełnić je powinny programy i projekty wpisujące się w system interdyscyplinarnych i kompleksowych działań profilaktycznych, rozwojowych, uzupełniających i opiekuńczych. Kierunki działań pomijają oczywiste ustawowe i statutowe działania instytucji samorządowych takie jak świadczenia pieniężne, usługi, pracę socjalną i wszelkiego rodzaju poradnictwo.

LP.	PRIORYTETY	KIERUNKI DZIAŁAŃ
I	PROMOCJA ZATRUDNIENIA ORAZ AKTYWIZACJA LOKALNEGO RYNKU PRACY	<ol style="list-style-type: none"> 1. Udzielanie pomocy bezrobotnym i innym osobom poszukującym pracy w uzyskaniu zatrudnienia oraz pracodawcom w znalezieniu odpowiednich pracowników. 2. Zapewnienie odpowiedniej skuteczności zatrudnieniowej z wykorzystaniem instrumentów rynku pracy. 3. Objęcie działaniami aktywizującymi osoby bezrobotne i poszukujące pracy w celu zwiększenia ich mobilności zawodowej na rynku pracy.
II	PRZECIWDZIAŁANIE DŁUGOTRWAŁEMU BEZROBOCIU	<ol style="list-style-type: none"> 1. Reintegracja społeczna i zawodowa. 2. Tworzenie przedsiębiorstw społecznych. 3. Zatrudnienie wspierane. 4. Wspieranie indywidualnej przedsiębiorczości.
III	OPIEKA NAD DZIECKIEM I RODZINĄ DYSFUNKCYJNĄ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Reorganizacja systemu pomocy dzieciom i rodzinie w celu dostosowania go do obowiązujących standardów oraz rozeznaczonych potrzeb. 2. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. 3. Rozwój poradnictwa rodzinnego i terapii rodzinnej. 4. Rozwój rodzicielstwa zastępczego.
IV	WSPIERANIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM CHORYCH PSYCHICZNIE	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rehabilitacja społeczna. 2. Rehabilitacja zawodowa i zatrudnianie. 3. Kształtowanie świadomości społecznej w zakresie dostrzegania i rozumienia problemów osób niepełnosprawnych.
V	PRZECIWDZIAŁANIE ALKOHOLIZMOWI I NARKOMANII	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój bazy pomocowej, terapeutycznej i rehabilitacyjnej. 2. Informacja i edukacja. 3. Zapobieganie naruszeniom prawa w handlu alkoholem.
VI	POMOC OSOBOM BEZDOMNYM, ZAGROŻONYM EKSMISJĄ ORAZ MIESZKAŃCOM BUDYNKÓW SOCJALNYCH	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zapewnienie miejsc noclegowych wszystkim bezdomnym. 2. Wychodzenie z bezdomności. 3. Zapobieganie eksmisjom. 4. Wsparcie dla mieszkańców budynków socjalnych.
VII	WSPIERANIE OSÓB STARSZYCH	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zapewnienie pomocy instytucjonalnej. 2. Rozwój usług opiekuńczych. 3. Aktywizacja społeczna starszego pokolenia. 4. Korzystanie z zasobów intelektualnych i twórczych osób starszych.
VIII	WSPARCIE OSÓB ZWALNIANYCH Z ZAKŁADÓW KARNYCH ORAZ OŚRODKÓW RESOCJALIZACYJNYCH	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aktywizacja zawodowa poprzez szkolenia zawodowe, zatrudnienie wspierane oraz kierowanie do przedsiębiorstw społecznych. 2. Zapobieganie izolacji społecznej.
IX	WSPÓŁPRACA SAMORZĄDU Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opracowanie i wdrażanie zasad współpracy. 2. Zlecanie zadań publicznych organizacjom pozarządowym. 3. Propagowanie i rozwój wolontariatu.
X	PROFESJONALIZM SŁUŻB SPOŁECZNYCH	<ol style="list-style-type: none"> 1. Szkolenie i doskonalenie zawodowe. 2. Doradztwo metodyczne dla kierowników i pracowników instytucji samorządowych. 3. Reorientacja zasad funkcjonowania z opiekuńczych na aktywizujące. 4. Przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu.
XI	ZINTEGROWANY SYSTEM POMOCY SPOŁECZNEJ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Realizacja Priorytetu IX i X. 2. Koordynacja działań instytucji i organizacji. 3. Standaryzacja usług socjalnych. 4. Informacja o prawach i uprawnieniach (punkty informacyjne, wydawnictwa, internet). 5. Monitoring i ewaluacja działań systemu.

XI. ZASADY I WARTOŚCI

Przedstawione wartości i zasady są ogólnie uznawanym zestawem doktryn i norm, tego co powinno być cenne i godne uznania dla podmiotów realizujących cele polityki społecznej, w tym również dla twórców programów działania.

1. Podstawowe wartości współczesnej polityki społecznej:

- bezpieczeństwo socjalne tzn. gwarancja dochodów i usług na wypadek pojawienia się tzw. ryzyka socjalnego (choroba, bezrobocie, inwalidztwo, itp.),
- wiara w zasoby ludzkie, a więc inwestycje w człowieka tzw. tworzenie równych szans rozwoju dla ludzi,
- pokój społeczny, traktowany jako wartość podstawowa dla utrzymania harmonijnej współpracy i współżycia między ludźmi,
- życie rodzinne – uznanie rodziny za podstawową instytucję społeczną.

2. Podstawowe zasady realizowane w polityce społecznej:

- **zasada samopomocy** – pomoc wzajemna ludzi zmagających się z podobnymi problemami, pomoc silniejszych dla słabszych,
- **zasada pomocniczości** – jednostka powinna otrzymać wsparcie najpierw od rodziny, sąsiadów, grup samopomocowych, organizacji pozarządowych, a na końcu od instytucji samorządowych i państwowych,
- **zasada solidaryzmu społecznego** – wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych grup,
- **zasada przezorności** – bezpieczeństwo socjalne jednostki powinno wynikać przede wszystkim z indywidualnej przezorności i odpowiedzialności za siebie i własną rodzinę,
- **zasada partycypacji** – taka organizacja życia społecznego, która poszczególnym ludziom zapewnia możliwość pełnej realizacji swoich ról społecznych, natomiast poszczególnym grupom pozwala zająć równoprawne z innymi miejsce w społeczeństwie,
- **zasada samorządności** – realizacja takich wartości jak wolność i podmiotowość człowieka, wyrażającej się w takiej organizacji życia społecznego, która jednostkom i grupom gwarantuje prawo do aktywnego udziału w istniejących instytucjach społecznych oraz tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów,
- **zasada dobra wspólnego** – takie działania władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne,
- **zasada wielosektorowości** – równoczesne funkcjonowanie publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.

XII. BUDOWA PROGRAMÓW STRATEGII

1. W celu ujednoczenia procesu planowania działań w zakresie rozwiązywania problemów społecznych, należy wprowadzić pewne elementy składowe programów. Przedstawiony wykaz nie jest zamknięty i obligatoryjny. Ostateczna struktura programu zależy od potrzeb, wymagań instytucji finansujących i założonego celu.

Elementy składowe programu:

- a) uwagi ogólne,
- b) definicje pojęć,
- c) diagnoza /opis problemu społecznego,
- d) adresaci programu / identyfikacja osób czy środowisk do których skierowany jest program,
- e) podmioty realizujące program /zasoby instytucjonalne,
- f) cel główny,
- g) kierunki działań /cele szczegółowe,
- h) harmonogram i sposób / metody realizacji zadań,
- i) czas trwania programu / termin realizacji,
- j) źródła / sposób finansowania,
- k) przewidywane rezultaty /efekty,
- l) monitoring i ewaluacja.

2. Cechy dobrze opracowanego programu:

- **Celowość** – w następstwie wdrożenia projektowanych czynności, zaplanowane cele zostaną faktycznie osiągnięte,
- **Racjonalność** – dobrane środki i sposoby działania zwiększających skuteczność, na podstawie zgromadzonej jak największej liczby informacji o faktach, zdarzeniach oraz ich związkach przyczynowych lub współwystępowaniu.
- **Ekonomiczność** – działanie jest oszczędne i wydajne, jeżeli prowadzi do zamierzonych skutków i zadowalających wyników przy relatywnie niskich nakładach. Powinno się wykorzystać jedynie takie nakłady, które okażą się niezbędne do realizacji celu.
- **Spójność wewnętrzna** – układ działań, które są wzajemnie uporządkowane i zharmonizowane. Planowane działania nie powinny się wykluczać, tak aby realizacja jednych nie uniemożliwiała podjęcia drugich bądź w następstwie jednych uzyskuje się skutki niwelowane innymi działaniami.
- **Komplementarność** – należy brać pod uwagę różne, nawet konkurencyjne opcje, zwłaszcza kiedy wprowadza się rozwiązania nowatorskie. Gdy takie rozwiązania zawiodą, powodzenie mogą zapewnić sprawdzone już wcześniej i utrwalone sposoby działania. I odwrotnie – gdy te ostatnie przestają być efektywne, oczekiwane rezultaty można osiągnąć w następstwie uzupełniających je rozwiązań innowacyjnych.
- **Interdyscyplinarność** – korzystanie z wiedzy zaczerpniętej z różnych dziedzin nauki np. socjologii, psychologii, ekonomii.
- **Kompleksowość** – połączenie w całość wszystkich elementów składowych programu aby ułatwić koordynację działań i współpracę realizatorów.
- **Elastyczność** – tworzenie i realizacja programów jest procesem, który przebiega w zmieniającej się rzeczywistości. Kierunki tych zmian są często trudne do przewidzenia. Z tego względu niezbędna jest elastyczność, jaka zapewnia gotowość realizatorów do aktualizacji i korekty przyjętych rozwiązań.

3. Ważne wskazówki

Niektóre ważne wskazówki pomocne przy budowie programu:

- Diagnoza rozpoczyna i determinuje proces uzgadniania i konstruowania programu. Nie daje ona odpowiedzi na pytanie jak działać, lecz na pytanie: co jest do zrobienia.
- Cel programu musi mieć swoje uzasadnienie w opisie problemu. Można wyróżnić cele ogólne i szczegółowe. Cel ogólny nie jest wymierny, a jedynie pokazuje ogólny kierunek działań. Dla podmiotów polityki społecznej, jak i ich klientów, a także sponsorów, ważniejszy jest cel szczegółowy. Podstawową trudnością jest rozróżnienie między celem, a działaniami na rzecz jego osiągnięcia. Terminy: doskonalić, wzmacniać, stymulować, propagować, wspomagać, stworzyć, zorganizować, budować, powołać są nazwami działań, a nie efektów / celów. Prawidłowo określony cel programu prowadzi do osiągnięcia jakiejś zmiany, zmniejszenia lub zwiększenia, zintegrowania bądź wyeliminowania. Cel szczegółowy jest konkretyzacją celu ogólnego.
- Trudno odróżnić efekt / rezultat od zakładanego celu szczegółowego. Niemniej określenie rezultatu ma znaczenie psychologiczne i może korzystnie wpłynąć na ocenę programu przez np. sponsora.
- Każde przedsięwzięcie warto poddać analizie SWOT, a więc określeniu jego mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń. Analiza ta stanowi punkt wyjściowy do wyboru sposobu i metod działania.
- Należy dążyć do uspołecznienia procesu przygotowywania programu.
- Należy tworzyć koalicję – szerokie partnerstwo lokalne. Im więcej osób i instytucji włączonych jest w opracowanie, finansowanie i realizację programu, tym większe jest prawdopodobieństwo jego powodzenia.
- Program należy przygotować siłami lokalnych instytucji, organizacji i fachowców, z ewentualnym wykorzystaniem jeżeli to niezbędne ekspertów zewnętrznych.
- Programy powinny cechować zwięzłość, syntetyczność i jeżeli to możliwe stosowanie graficznych form prezentacji.
- Stosowanie mierzalnych ocen poprzez monitoring i ewaluację ma kluczowe znaczenie dla poprawy usług socjalnych.

4. Interwencja społeczna z perspektywy zjawiska wykluczenia społecznego, ma swoje zalety i wady. Kreatorzy i realizatorzy polityki społecznej powinni to uwzględnić w swoich działaniach.

Zalety

- Można opisywać i wyjaśniać zdawałoby się bardzo różne przypadki niekorzystnego położenia społecznego.
- Zmusza do wyjścia poza wąsko – ekonomiczne analizy ubóstwa i bezrobocia.
- Podkreślanie wielowymiarowości niekorzystnego położenia społecznego wymusza koordynację.
- Stworzenie pozytywnej atmosfery dla działalności pozarządowej, którą przedstawia się jako skuteczną w działaniach reintegracyjnych.
- Problemy przedstawiane jako nowe, mobilizują do działania.
- Uwzględnianie zagadnienia m.in. podmiotowości, równouprawnienia i wizerunku społecznego.
- Pozwala zrehabilitować koncepcję minimum socjalnego, dać jej nowe uzasadnienie i nowe metody działania.
- Sprzyja konsensusowi politycznemu, ponieważ zastępuje bardziej kontrowersyjne pojęcia takie jak ubóstwo czy nierówność społeczna.

Wady

- Może skłaniać do skupiania uwagi wyłącznie na działaniach skierowanych do najbardziej wykluczonych, z pominięciem reszty zagadnień szerszej integracji społecznej i zapobiegania wykluczeniu.
- Może być wykorzystana do stygmatyzacji, gdy wykluczone zbiorowości utożsamiają się z marginesem społecznym.
- Może być używana jako oręż przeciwko publicznemu sektorowi świadczeń społecznych, (i ogólniej przeciwko wydatkom na cele społeczne) ze względu na ich domniemane, marginalizujące i wykluczające konsekwencje (np. uzależnienie od świadczeń, które tylko pogarsza sytuację ich odbiorców czy marginalizujące właściwości instytucji takich jak domy pomocy społecznej, domy dziecka, itp.).
- Wąsko rozumiane wykluczenie społeczne, jako brak uczestnictwa w formalnym zatrudnieniu prowadzi do dominacji polityki zatrudnienia nad innymi działaniami polityki społecznej, co może prowadzić do ich niedoceniań i niedofinansowania. Po dodaniu założenia o uwarunkowaniach indywidualnych tak rozumianego wykluczenia (brak odpowiedniej wiedzy, umiejętności i kwalifikacji) za panaceum uznaje się edukację podporządkowaną potrzebom gospodarki.
- Może sprzyjać pomijaniu i pomniejszaniu zagadnień związanych z wolnością jednostek.

XIII. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMÓW

Środki na realizację programów mogą pochodzić z:

- 1) budżetu miasta,
- 2) budżetu państwa,
- 3) państwowych funduszy celowych,
- 4) funduszy unijnych oraz innych zagranicznych mechanizmów finansowych,
- 5) budżetów organizacji pozarządowych,
- 6) z innych źródeł (np. darowizny).

XIV. EWALUACJA STRATEGII I PROGRAMÓW

Ewaluacja Strategii będzie polegała na łatwym sprawdzeniu czy wskazane w niej problemy społeczne oraz zidentyfikowane osoby i środowiska zagrożone wykluczeniem społecznym, zostały objęte działaniem jakiegoś programu czy projektu. Właściwej ewaluacji powinny zostać poddane programy wynikające ze Strategii.

Ewaluacja poprzez zbieranie, analizę i interpretację danych ma na celu ocenę wartości programu. Uzyskane informacje mają być pomocne dla planowania, realizacji i ewentualnego rozwoju programu.

Do badań ewaluacyjnych stosować można obydwa rodzaje metod badawczych tj. techniki ilościowe (np. koszty, ilość świadczeniobiorców, ilość usług) i jakościowe (np. ankiety, obserwacje, opinie, dyskusje, raporty).

Badane mogą być m.in. takie elementy:

- 1) dostępność usług,
- 2) standard usług,
- 3) informacja o programie,
- 4) kompetencje realizatorów programu,
- 5) terminowość,
- 6) stopień realizacji celów i zadań,
- 7) pozytywne oddziaływanie programu,
- 8) poczucie bezpieczeństwa.

Skuteczność ewaluacji mogą podnieść następujące zapisy uchwały Rady Miejskiej wprowadzające poszczególne programy:

- 1) zalecenie właściwym Komisjom Rady Miejskiej okresowe zapoznawanie się z realizacją programów i wprowadzenie tej tematyki do rocznych planów pracy,
- 2) zobowiązanie Prezydenta Miasta do składania rocznych sprawozdań z realizacji programu.

Ewaluacja ma znaczenie zarówno dla podmiotów realizujących program, które sprawdzają w ten sposób efektywność swoich działań i skuteczność przyjętych założeń, jak dla sponsorów (budżetowych i pozabudżetowych), którzy oczekują informacji o sposobie wydatkowania pieniędzy.

Projekty finansowane lub dofinansowywane z zewnętrznych środków finansowych np. z Europejskiego Funduszu Społecznego, mają precyzyjne mechanizmy kontroli sposobu realizacji zadania i jego budżetu.

XV. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

Strategia i wynikające z niej programy i projekty to dokumenty otwarte i „elastyczne” tzn. mogą podlegać okresowym weryfikacjom i niezbędnym modyfikacjom związanym ze zmieniającą się rzeczywistością społeczno – ekonomiczną, rozeznaczonymi potrzebami miasta oraz wymogami prawa.

Koordynatorem Strategii jest Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Koordynatorów poszczególnych programów wyznacza Prezydent Miasta, na wniosek Koordynatora Strategii. Prezydent Miasta ustala także obowiązki wszystkich koordynatorów.

Nie wszystkie programy muszą uzyskać rangę uchwały Rady Miejskiej. Jeżeli działanie mieści się w granicach upoważnień statutowych i możliwościach finansowych jednostki organizacyjnej miasta, program może sporządzić i wdrożyć kierownik tej jednostki, po uzgodnieniu z Prezydentem Miasta.

XVI. BIBLIOGRAFIA

1. „Raport” Zespołu Zadaniowego ds. Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu w ramach Wojewódzkiej Strategii Polityki Społecznej.
2. „Jak budować lokalne strategie profilaktyczne” – Janusz Sierosławski, Joanna Zamecka.
3. „W stronę aktywnej polityki społecznej” – pod redakcją Tomasza Kaźmierczaka i Marka Rymszy.
4. „Ekonomia społeczna Kraków 2004” – II Europejska Konferencja Ekonomii Społecznej.
5. „Marginalizacja i wykluczenie społeczne” – R. Szarfenberg.
6. „Rola i znaczenie diagnozy stanu w strategii rozwoju lokalnego – Teoria i Praktyka” – Dagmara Bieńkowska, Cezary Ulasiński.
7. Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski.
8. Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej na lata 2004 – 2006 dla Polski.